

Nr 818

Av fru Svensson m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 54, angående ökat statligt stöd till barnstugor, m. m.

Proposition nr 54 innehåller ändrade bestämmelser för det statliga stödet till barnstugeverksamheten. Förslaget innebär en betydande höjning av de statliga bidragen till daghem och fritidshem, speciellt till anordning men även till driftkostnaderna. Detta noteras med tillfredsställelse, men förslaget ger ändå på vissa punkter anledning till erinringar.

I överensstämmelse med familjeberedningens rekommendationer går propositionens förslag ut på att genom en kraftig ökning av anordningsbidraget till daghem och fritidshem stimulera en snabb utbyggnad av antalet daghems- och fritidshemsplatser i landet, medan de rena lekskolorna fortfarande ej anses vara i behov av statligt anordningsbidrag.

I departementspromemorian, refererad i propositionen, framhålles på s. 80 i propositionen följande: »För lekskolor utgår inte anordningsbidrag. Bidrag härtill kan dock sökas från allmänna arvsfonden. Arvsfondsbidraget uppgår i regel till 1 400 kronor per plats. Från allmänna arvsfonden kan också sökas bidrag till inventarier för barnstugor. Sådant arvsfondsbidrag utgår i regel med halva kostnaden.»

Statsrådet tar inte upp denna fråga i propositionen, men vi förutsätter att denna möjlighet att erhålla bidrag fortfarande skall finnas för lekskolorna.

I propositionen föreslås en höjning av bidraget till driftkostnaderna för daghem och fritidshem till 1 600 kronor respektive 600 kronor per plats och år och avser att med reglerna för bidragsgivningen introducera en barnstuga med kombinerad verksamhet som blir mer flexibel än den nuvarande organisationen. Den benämnes integrerad barnstuga och innefattar i sig vård både på längre och kortare tid, d. v. s. både daghems- och lekskoleverksamhet. Den anses vara den mest rationella lösningen av »barntillsynen» på längre sikt.

Lekskolans nuvarande organisation — med två 3-timmars grupper per dag och lärare — kan naturligtvis ses som något av en kompromisslösning för att tillgodose kvantitativa aspekter. Systemet synes nu av familjeberedningen uppfattas som moget för avveckling i ett samhälle, där familjens situation och funktion radikalt håller på att ändras och som därför måste ställa andra krav på förskoleverksamheten.

Emellertid framgår det icke klart varken av familjeberedningens förslag eller av propositionen, vilken målsättningen för framtiden egentligen är. Avser man att genomföra en övergång till flexibel verksamhet över hela linjen eller kommer i framtiden alla institutionstyperna att bedrivas jämsides?

Målsättningen blir avgörande för en riktigt genomförd planering. Den statliga och den kommunala målsättningen måste överensstämma. Absolut klara linjer är därför nödvändiga redan i dagens läge, då omfattande planering av barnstugor pågår över hela landet.

Om den nuvarande organisationen av lekskolorna för framtiden skall bibehållas vid sidan av daghem och integrerade institutioner bör även lekskoleverksamheten framgent vara berättigad till statligt bidrag som i så fall så småningom måste utgå efter samma principer som till övriga barnstugor. Skall däremot de nuvarande lekskolorna efter hand avvecklas och helt ersättas med integrerade barnstugor erfordras en väl tilltagen övergångstid, minst 5—6 år med bibehållet statsbidrag till driftkostnaden.

Till anordning av flexibla institutioner bör statligt anordningsbidrag utgå oavsett det för dagen mest aktuella användningssättet, då all planering av permanenta institutioner måste vara synnerligen långsiktig med inriktning på framtida behov.

Förslagen till ny stödform får ses mot den bakgrund som läget på arbetsmarknaden utgör. Och statsmakternas strävan att genom utbyggd barn tillsyn bereda den kvinnliga arbetskraften ökade möjligheter till utträde på arbetsmarknaden är synnerligen lovvärt.

Inriktningen på denna del av barnstugeverksamheten bör dock inte leda till att man bortser ifrån önskvärdheten av att *alla barn*, fränsett föräldrarnas förvärvsarbete, är i behov av förskola.

Även om man vid en omprövning av bidragsgivningen har den integrerade barnstugan som en målsättning för framtiden, vore det synnerligen orealistiskt att med kort varsel ställa kommunerna i den situationen att en stor del av den traditionellt organiserade barnstugeverksamheten plötsligt fråntoges det statliga stödet. Visserligen är driftbidraget till lekskolorna synnerligen lågt i förhållande till den verkliga kostnaden, men det är dock icke helt betydelselöst och har rent principiellt och även ur psykologisk synpunkt stor betydelse, i synnerhet under en övergångstid. Lekskolorna får icke plötsligt degraderas till en onödig företeelse. En omställningsperiod är desto angelägnare som pågående nyplanering i stor utsträckning bygger på de tidigare tillämpade principerna för barnstugeverksamhetens organisation.

Även om daghemmen, som betjänar de yrkesverksamma föräldrarna, i nuvarande läge måste anses som det mest angelägna objektet för en mycket snabb utbyggnad, får man nämligen icke bortse från kommunernas i många fall målmedvetna utbyggnad av lekskoleverksamheten. Motiveringen

för densamma är mycket stark både i större expanderande bebyggelsecentra och i små kommuner med deras speciella problem även för förskolebarnen. Detta framgår också av familjeberedningens promemoria, även om hänsyn härtill inte tagits vid de bedömningar och rekommendationer som presenterats.

Det synes angeläget framhålla, att den föreslagna höjningen av föräldrarnas avgift till rena lekskolor, för att kompensera bortfall av statligt bidrag, ej stämmer med kommunernas målmedvetna strävan att med förskolan nå *alla* barn inom vissa åldersgrupper. Vissa kommuner uttager därför ej avgift, andra planerar ett borttagande och håller lägsta möjliga avgift. Ett bortfall av statsbidraget kommer i realiteten att betyda ökade kostnader för kommunen.

Det föreslagna villkoret för anordningsbidrag skulle kunna få direkt motsatt effekt till den man egentligen avser, nämligen verklig flexibilitet vid utformningen av barnstugelokalerna. Så blir förhållandet vid nu pågående långsiktig planering. Om man nämligen som villkor för anordning ställer en förbindelse från kommunen att omedelbart utnyttja två tredjedelar av de för daghemsändamål utformade lokalerna till verksamhet på heltid eller minst fem timmar per dag, kommer detta att hindra en rationell planering.

Vissa kommuner planerar redan för en utveckling som kräver flexibla lokaler och har således sett till att flertalet friliggande permanenta institutioner, som projekteras i nya bostadsområden, utformas så att de i framtiden kan användas för varierande behov. Alla dessa institutioner kan däremot icke vid starten tagas i bruk till två tredjedelar för daghemsverksamhet. De har överdimensionerats för områdets aktuella daghemsbehov, emedan de är avsedda att i första omgången även ta emot det nya områdets stora barnkullar för korttidsvård (lekskola), medan man förutsett ökning av daghemsbehovet. De föreslagna bestämmelserna skulle betyda, att denna typ av barnstugor, som med hänsyn till framtida behov planerats för flexibel verksamhet, icke skulle bli berättigade till statligt anordningsbidrag.

Anser statsmakterna att villkoret för statligt anordningsbidrag måste bibehållas, måste förslaget kompletteras med en bestämmelse om att bidrag kan utgå, då lokalen senare tages i bruk på föreskrivet sätt. Om man avser att helt inrikta planeringen efter den nya organisationen, förefaller dock detta bli ett onödigt krångligt förfaringsätt.

Även vad det gäller den föreslagna bidragsformen till driftkostnaderna kommer samma villkor att minst två tredjedelar av platsantalet vid en avdelning skall användas för daghemsändamål i minst fem timmar per dag att hindra verklig flexibilitet.

Endast så utformade bidragsregler, att varje plats inom en barnstuga, som användes för heltidsvård eller vård upp till minst fem timmar, berät-

tigar till det högre driftbidraget, kan garantera största möjliga smidighet i utnyttjandet av en barnstuga.

Först efter en övergångstid, då planeringen ute i kommunerna hunnit inrikta sig på den integrerade barnstugan, borde övervägas om bidraget till lekskola i dess nuvarande form bör avvecklas och ett enhetligt bidrag till barnstugeverksamhet i integrerad form utgå.

Det föreslagna anordningsbidraget till daghem, 5 000 kr. per plats och år, är beräknat med hänsyn till byggnadskostnaden för en serietillverkad barnstuga, som är kostnadsberäknad till 9 000 kr. per plats. Det finns här anledning att ifrågasätta beräkningsgrunderna. Den nämnda byggnadskostnaden torde förutsätta att man går på en minimistandard både vad det gäller lektyor och materialval för inredningen. Erfarenheten visar, att institutioner utförda på detta sätt fungerar sämre och är utsatta för onormalt stort slitage. De blir därför mycket dyra ur underhållssynpunkt.

Det framgår icke av departementets förslag till statligt driftbidrag med 1 600 kr. per daghemsplats och år varpå denna summa grundar sig. Socialstyrelsen har emellertid i sina anslagsäskanden för budgetåret 1966/67 föreslagit 2 000 kr. per plats, nämligen ca 40 % av 5 250 kr., som är en medelbruttokostnad för hela landet. Att denna summa blivit så låg måste bero på att många kommuner till nackdel för verksamhetens kvalitet pressar ner personalkostnaderna genom att både kvantitativt och kvalitativt hålla en absolut minimistandard ofta t. o. m. genom att underskrida den. Därför utgör inte heller det av socialstyrelsen föreslagna beloppet, 2 000 kr. per plats, 40 % av den verkliga kostnaden för en verksamhet av god kvalitet. Den av departementet föreslagna summan av 1 600 kr. täcker en ännu mindre del av kommunens verkliga kostnad.

Det är möjligt att departementet menat att i första omgången kraftigast höja bidraget till anordning för att därmed underlätta en snabb utbyggnadstakt och tänkt sig att kommande budgetår ge även driftbidraget en radikalare lyftning. Därom utsäges dock intet i promemorian, varför skäl finnes att understryka det faktum att driftkostnaderna i längden utgör den största belastningen på kommunens budget.

Med hänvisning till ovanstående motivering hemställes,

att det i proposition nr 54 föreslagna villkoret för erhållande av anordningsbidrag till integrerade barnstugor, nämligen att kommunen skall förbinda sig till att 2/3 av platserna skall beläggas av barn för heltids- eller 5-timmarsvistelse, skall utgå,

att för erhållande av anordningsbidrag till daghem och integrerad barnstuga kommunen förbinder sig att i förtur ställa platser till förfogande för sådana barn vilkas båda föräldrar (förälder) är förvärvsarbetande,

att driftbidraget till integrerad barnstuga inte påverkas av det i propositionen angivna 2/3-villkoret utan utgår per plats som är belagd med barn för heltids- eller 5-timmarsvistelse, samt

att det nuvarande driftbidraget till förskolorna, 100 kr. per plats, bibehålles. (Alternativt tills vidare.)

Stockholm den 29 mars 1966

Rosa Svensson (s) Sven Ekström (s) Annie Jäderberg (s)

Marta Lindberg (s) Eric R. Carlsson (s)